

Дочірнє підприємство
«КИЇВСЬКИЙ ХОРЕОГРАФІЧНИЙ КОЛЕДЖ»

ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор коледжу
Д.С. Кайгородов
«05 жовтня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ КОСТЮМУ І ПОБУТУ»
для здобувачів вищої освіти

Галузь знань	02	Культура і мистецтво
Спеціальність:	024	Хореографія
Освітній рівень:		перший (бакалаврський)
Освітня програма:		Хореографія
Вид дисципліни:		цикл професійної підготовки
Форми навчання:		денна/заочна
Кількість кредитів ЕКТС:	4	
Мова викладання:		державна
Форма підсумкового контролю:		залік

Робоча програма з дисципліни «ІСТОРИЯ КОСТЮМУ І ПОБУТУ» для студентів за напрямом підготовки 02 «Культура і мистецтво», спеціальністю 024 «Хореографія»

Розробник:

Багаліка Васса-Кароліна Володимирівна, викладач;

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри хореографії

Протокол від « 5 » жовтня 2020 року № 2

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів — 4	Професійна	
Розділів — 5	Рік підготовки: 2-й	
	Семестр: III, IV	
Загальна кількість годин — 120	Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних — 2 самостійної роботи студента — 2	40	12
	Практичні	
	20	2
	Самостійна робота	
	60	106
	Вид контролю:	
	II сем. залік	II сем. залік

2. АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна включена до навчального плану підготовки бакалаврів та є частиною циклу професійної підготовки, а також має міждисциплінарний характер, утворюючи сталі зв'язки з іншими фаховими дисциплінами.

«Історія костюму і побуту» – дисципліна, яка разом з іншими дисциплінами віднесена до числа циклу професійної першого освітнього рівня вищої освіти «бакалавр» і забезпечує виховання комплексу компетентностей студента.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна базується на знаннях, спільних для курсів гуманітарних дисциплін: світової історії, світової культури, культурології, історії театру, історії балету, історія образотворчого мистецтва, історії хореографічного мистецтва, соціології, тощо. Знання та вміння отримані за час її вивчення тісно пов'язані з такими дисциплінами хореографічного циклу як: народно-сценічний та український танець, історико-побутовий, композиція та постановка танцю.

Мета дисципліни полягає в послідовному, систематичному та комплексному наданні студентам теоретичних знань про історію костюму та основних етапів формування матеріальної культури в різні епохи існування людства. Знайомство з основними теоретичними поняттями мистецтвознавства, особливостями розвитку костюма народів світу, становленням національного костюма та створенням на його основі сценічних варіантів, предметами побуту світової культури, а також здатності використовувати отримані знання за фахом допоможе студентам оволодіти належним рівнем методичної готовності до професійної діяльності, виховати високий рівень художньо-естетичного смаку, креативний підхід у поєднанні традицій та новацій у професійній діяльності.

Завдання:

– наявність ціннісно-орієнтованої позиції, загальнокультурної ерудиції, широкого кола інтересів, розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії, збереження національних духовних традицій;

- формування у студентів любові до національної культури, зокрема культури одягу та побуту українців;
- створення уявлення про взаємозв'язок історії костюму з розвитком мистецтва, науки, техніки, освіти, побуту, фольклору, традицій з художньою культурою.
- вивчення та збереження культурної спадщини наших предків, здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел; для розгляду конкретних питань, ефективного використання інформаційних технологій у соціальній та професійній діяльності;
- здатність до пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку, спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу самореалізацію, прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху;
- здатність працювати у команді, до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності.

Опановуючи навчальну дисципліну студент повинен дотримуватися академічної доброчесності, визначеної вимогами ДП «Київський хореографічний коледж».

Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- сформованість системи художньо-естетичних, мистецтвознавчих та культурологічних знань, здатність аналізувати, оцінювати й інтерпретувати культурні явища різних епох, стилів і форм, уміння висловлювати й аргументувати власні оцінки;
- готовність виконувати функції викладача вищого навчального закладу, володіння базовими знаннями з педагогіки і психології вищої школи та вміння їх реалізувати у навчальній і професійній діяльності.

Знання: володіти методикою викладання образотворчих дисциплін, уміти добирати ефективні й педагогічно доцільні форми та методи роботи зі студентами, мати здатність до планування, організації, мотивації, контролю.

Вміння: уміти формувати навчальний план студента, володіти методами організації роботи в класі, мати здатність до самореалізації та розкриття особистісного творчого потенціалу, професійного лідерства та успіху, самоосвіти і самовдосконалення.

Згідно з освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів згаданої навчальної дисципліни загальні компетентності передбачають:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ФК2. Здатність аналізувати основні етапи, виявляти закономірності історичного розвитку мистецтв, стильові особливості, види і жанри, основні принципи координації історико-стильових періодів світової художньої культури.

ФК9. Здатність збирати, обробляти, аналізувати, синтезувати та інтерпретувати художню інформацію з метою створення хореографічної композиції.

Програмні результати навчання, згідно з освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів згаданої навчальної дисципліни, включають:

ПРН 7. Знати і розуміти історію мистецтв на рівні, необхідному для застосування виразально-зображальних засобів відповідно до стилю, виду, жанру хореографічного проекту.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗДІЛ I. ІСТОРІЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КОСТЮМУ СТАРОДАВНЬОГО ТА АНТИЧНОГО СВІТУ

Тема 1. Введення в дисципліну «Історія костюму та побуту». Цілі та завдання. Одяг як життєво-побутова необхідність людини.

Введення до історичного вивчення костюму та побуту. Вивчення та збереження культурної спадщини наших предків; формування у студентів розуміння важливості отриманих знань з дисципліни в роботі за обраним фахом. Первісне суспільство: теорії щодо його виникнення. Функції одягу. Еволюція матеріальної культури, необхідність та призначення костюму. Подано кілька варіантів періодизації первісного мистецтва з поясненням виникнення назв періодів, наголошено на поступовому формуванні міфологічного мислення у первісної людини. Аналізується передусім мистецький доробок палеоліту – еволюція скульптурного мислення людини. Особлива увага приділяється також появі архітектури у первісності.

Тема 2. Матеріальна культура стародавнього світу (Ассирія, Стародавній Єгипет).

Мілітаризований характер культури і побуту Ассирії. Високий рівень знань: система літочислення, календар, грошова система, розвиток астрономії і інших наук, література. Військовий характер архітектури - потужність стін, бронзові ворота. Простота форм меблів, пишна обробка. Основні типи меблів - для сидіння, ліжка з балдахіном, столи, кушетки як предмет розкоші. Характер орнаменту (фантастичні тварини і птахи). Тип ассирійця. Зачіска і борода. Типовість одягу для Сходу. Зародження крою. Чоловічий одяг: сорочка «канді». Одяг царя: плащ, ковпак, головний убір - «тіара». Спіралеподібні браслети. Жіночий одяг: «канди» і покривало. Оздоблення одягу - вишивка, дорогоцінне каміння. Зачіска - коси.

Соціально-економічна, релігійно-політична і історико-географічна характеристика Стародавнього Єгипту. особливості єгипетської культури. Незмінність стильових форм архітектури, меблів і одягу. Монументальність, велич і простота архітектурних форм. взаємозв'язок архітектури і предметів обстановки. Лаконізм форм меблів, її декоративність - забарвлення, інкрустація золотом, емаллю, слоновою кісткою. Орнамент, його тематика. Предмети обстановки - лампи, прикраси кімнат. Міфологія Давнього Єгипту.

Архітектура та скульптура Ассирії, Єгипту. Вивчення даної теми починається з пояснення політичної системи, географічних особливостей, характеристики провідних етапів формування міфологічних систем як Давнього Єгипту. Об'єкт дослідження – матеріальна культура та костюм основних періодів розвитку давньоєгипетського мистецтва. Початок захоплення європейців культурою Давнього Єгипту. Відмова від архітектурного типу піраміди.

Зовнішній вигляд єгиптянина. Геометричність силуету, принцип облягає одягу. Основні види: фартух (схеїті), плаття (калазаріс). Суворі соціальні розмежування одягу. Одяг фараона (корона, хустка - клафт, велике наплечне намисто, золота борода). Одяг жерців. Перука як головний убір вільних єгиптян.

Колірна гамма костюмів Давнього Єгипту.

Тема 3. Побут та костюм античності (Греція, Рим).

Форма, деталі, колір як відображення художнього стилю епохи; - одяг як показник приналежності до певних соціальних верств; мода – виразник епохи та естетичних ідеалів; чоловічий та жіночий одяг Античності; володіючи набутими знаннями, підібрати костюми для історико-побутових танців.

Антична цивілізація і грецьке мистецтво. Тісний зв'язок мистецтва і архітектури з укладом суспільного життя. естетичний ідеал гармонійно розвиненої особистості. Грецький храм і житловий будинок. Ордер (доричний, іонічний, коринфський). Вплив архітектури на форми меблів, костюма.

простота і художню довершеність предметів обстановки: ложа, низькі столи, складаний стілець (клімоса), скриньки. Бронзові світильники, теракотові вази. Характер орнаменту - геометричний, рослинний. інкрустації з срібла, слонової кістки і черепахи.

Костюм як вираз ідеалу фізичної одягу, благородство художнього образу. Органічний зв'язок з пластикою грецького тіла. Основні типи одягу греків (чоловічі та жіночі) - хітон і гіматій. Типи хітонів - дорійський, іонічний, пеплос, хітон з відворотом. Різні способи драпірування. Хламиди - одяг юнаків, мандрівників і воїнів. Аналіз композиції грецького костюма. Гармонія ліній. Використання м'яких тканин (шерсть, льон). Колорит одягу. Зачіски, головні убори. Взуття. Аксесуари (пряжки, обручі, підвіски, шпильки, кільця, браслети, віяла).

Стародавній Рим. Характеристика двох періодів розвитку римської культури (Республіканський і епохи Імперії). Строгість і простота культури раннього періоду. Прагнення до зовнішнього пишності і пишноти в епоху Імперії. Нові естетичні ідеали - «суворі воїни» і «величні жінки». Вплив грецьких зразків на римську культуру і мистецтво. Створіння нових форм в архітектурі, меблів і костюмі. Перетворення ордера в декоративний прийом в оздобленні будинків. Настінний живопис; її роль в естетиці інтер'єру. Меблі, її архітектоніка. Використання мармуру, бронзи, дерева в якості обробки.

Орнамент, його тематика. Бронзові предмети інтер'єру - триніжки, світильники, канделябри. Відображення класової диференціації суспільства в римському костюмі. Відмінність чоловічого і жіночого костюма. тога як костюм вільного громадянина. Спосіб драпірування тоги. Туніка, характер її крою. Знаки станових відмінностей на тозі і туніці. Символіка кольору і прикрас.

Чоловічі зачіски. Взуття. Костюм воїна.

Жіночий одяг, її схожість і відмінність із грецької. Основні типи жіночого костюма - туніка, столу, палла. Поступове ускладнення композиції костюма.

Заміна полотна та вовни шовком. Ускладнення колірною рішенням костюма. Взуття. Різноманіття зачісок і прикрас.

РОЗДІЛ II. ІСТОРІЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КОСТЮМУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Тема 4. Матеріальна культура Візантії.

Освіта візантійської культури як синтезу римських і східних традицій. Бурхливий період історії. Утвердження християнства. Вплив церкви на всі сфери культури. Візантія - центр нового декоративного мистецтва. Ошатність, розкіш, велика кількість прикрас. меблі; спрощення форм. Костюм як вираз релігійної ідеї і гріховності людського тіла. Прагнення до розкоші. Схематичний характер костюма. Східне вплив - важкі тканини. Основні форми костюма - туніка, плащ. Штани. Взуття. Формування нової художньої мови. Християнство як ідеологічна основа візантійського мистецтва.

Вплив на костюм Стародавній Русі.

Тема 5. Епоха Середньовіччя. Європейський костюм IX-XVII ст.

Елементи одягу епохи Середньовіччя; класові відмінності в одязі Романського стилю; Формується в умовах розвинутого феодального суспільства. Релігія проникає в усі сфери її життя і визначає характер і специфіку мистецтва. Романський храм - це храм-фортеця, суворий, масивний, величний.

Панування релігійних поглядів. Нові моральні і естетичні ідеали; формування етикету і правил хорошого тону. Створіння середньовічного замку і собору. Вплив світогляду на архітектуру і мистецтво. Простота, ваговитість форм архітектури; похмурість інтер'єрів (товсті стіни, склепіння стель, невеликі віконні прорізи, темні дерев'яні панелі).

Романський стиль в одязі (X-XII ст.). Утилітарність, простота, войовничість чоловічого одягу. Врівноваженість пропорцій. Конструктивний характер обробки. Символіка кольору. Зачіски. Взуття.

Жіночий костюм; основні форми (шенс, бліо). Тканини. Головні убори, зачіски. Взуття. Поява гербового костюма, його значення для подальшої еволюції одягу.

Історична характеристика періоду Пізнього Середньовіччя (XIII-XV ст.). Зростання торгівлі, ремесел. Швидкий розвиток міст. Роль церкви у формуванні світогляду людини Середньовіччя. Особливості побутового та соціального укладу. Естетичні ідеали. Лицарство. Вплив хрестових походів на розвиток матеріальної культури. Турніри. Трубадури. Культ прекрасної дами.

Природа готичного стилю. Готична меблі і її зв'язок з архітектурою соборів. Характер орнаменту. Оформлення інтер'єру (стелю, обробка стін), поява предметів розкоші (килими, дорогоцінний посуд, бронзові світильники).

Поступовий перехід від форм одягу раннього Середньовіччя до легкості пропорцій, подовженим лініях, красі силуету.

Виникнення поняття «мода» як міського нововведення. Соціальна диференціація костюма. Поява нових форм в костюмі XIII в. (Дублет, котт, сюрко). Розвиток гербовою одягу, символіка кольору. Розвиток крою та кравецької мистецтва.

Мода коротких і довгих чоловічих одягу XIV в. зміна конструкції жіночої сукні (відділення спідниці від ліфа). Збільшення декоративних елементів. Різноманітність головних уборів. Зачіски. Взуття.

Бургундські моди XV в. як апогей готичного стилю (подовжена пропорцій, велика кількість гострих деталей). Тканини (головним чином, оксамит).

Тема 6. Характерні ознаки періоду Київської Русі.

Основні етапи розвитку культури Давньої Русі. Яскраво виражений національний характер. Тісні зв'язки з Візантією, її вплив в культурі і костюмі.

Простота форм житлової архітектури та меблів, їх утилітарність. Статичність і лаконізм силуету одягу, простота крою та ошатність тканин і багатство прикрас.

Розвиток ремесел і торгівлі. Розквіт національної культури, побут бояр, городян і селян. Декоративне багатство і барвисте оздоблення житлових будинків.

Основні предмети обстановки (важкий стиль: лавки, масивні крісла, скрині, поставці, шафи). Зручність меблів.

Взаємозв'язок архітектури і костюма. Монументальність, складність конструкції, об'ємність, багат шаровість композиції, мальовничість рішення костюма.

Основні частини чоловічого одягу - сорочки і штани. різноманіття форм - сіряк, охабень, опашень, однорядка, шуба. Соціальна диференціація. Тканини для костюмів бояр (парча, шовк, атлас, сукно) і костюмів городян (Полотно, сермяга, «підіймати», пістрі). Соціальна диференціація костюма.

Головний убір як органічна частина композиції. Зачіски. Взуття.

Жіночий костюм як втілення ідеалу краси. вплив християнських догматів на форму жіночого одягу.

Основні елементи костюма - сорочка, сарафан, душегрія, тілогрія, літник, шуба. Особливості композиції; об'ємність, строгість силуету. тканини, їх поєднання кольорів.

Головні убори (обруси, кіка). Прикраси (поднізі, намисто, браслети, шпильки). Взуття.

Нові тенденції в архітектурі, оформленні інтер'єрів XVI-XVII ст.: посилення декоративних елементів в оформленні меблів і обстановці будинку. Зв'язки зі Східною Римською імперією. Собор Св. Софії у Києві. Архітектура. Мозаїки Св. Софії Київської.

Виробництво посуду, зброї, золотошвейне ремесло, ювелірні вироби.

РОЗДІЛ III. ІСТОРІЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КОСТЮМУ ВІДРОДЖЕННЯ

Тема 7. Історія західноєвропейської культури та Відродження (Італія, Англія).

Історичні рамки Відродження, його економічна та політична сутність. Виникнення світського світогляду, яке визначило характер культури і мистецтва. Роль античної спадщини у створенні ренесансної культури.

Гуманізм і затвердження нового розуміння ідеалу досконалого людини. Формування нового художнього стилю.

Італія. Характерні риси, обласні відмінності одягу італійців та його сценічні варіанти. Пошуки гармонії пропорцій в архітектурі. Палаццо. Інтер'єр.

Взаємозв'язок архітектури та меблів. Відродження античного стилю в меблях, предметах побуту, декорі (застосування грецьких і римських орнаментів). Основні типи меблів (ліжко з балдахіном, довгі столи, буфети-кредеїца, ларі-кассоне). Розквіт прикладного мистецтва - килими, венеціанське скло, золота, срібна, фаянсовий посуд.

Костюм як вираз нового уявлення про людську красу. Основні етапи розвитку форм костюма. Культ тіла і принцип одягу, який щільно прилягає. Простота і ясність композиції, багатобарвність колірної грами. вплив античних традицій на стиль костюма епохи Відродження. Перший посібник з етикету - «Школа ввічливості».

Зміна крою і співвідношення пропорцій в костюмі (переважання горизонталей). Розквіт венеціанської моди. Тяжіння до великого обсягу, схильність до округлих форм, важким тканин (оксамит, парча), багатству обробки, строгості прикрас. Доповнення (рукавички, віяла, годинник). Поняття елегантності.

Англія. Розквіт економіки і культури XVI в. Культ абсолютизму.

Естетичні і етичні уявлення англійців. Придворний побут і побут городян. «Полум'яніюча готика» в інтер'єрі і основних формах меблів.

Спільність європейської моди придворного костюма. Риси Середньовіччя в костюмах «джантрі» - помісної знаті. Пуританство в одязі.

Італійсько-французький вплив в 30-40-і роки. поширення іспанської моди в 50-х роках. Офіційний костюм лорда. Костюм другої половини XVI ст., Його парадність, пишнота, перевантаження деталями. Насичена колірна гамма. Конструкція і декор придворних костюмів. Складність головних уборів і зачісок. Модні прикраси та аксесуари. Взуття.

Тема 8. Костюм Франції та Іспанії.

Франція. Зміцнення королівської влади в країні до початку XVI ст. Розвиток промисловості і ремесел. Виробництво тканин, металевих виробів і ювелірних прикрас. Своєрідність елементів готики і італійського Ренесансу в ранніх зразках архітектури та меблів. Переважання класичних форм в період зрілого Ренесансу. Багатство декору, застосування інкрустацій в меблях. Вплив венеціанської моди і національна своєрідність французького костюма. Святковість, декоративність костюма аристократів. пошуки нових пропорцій і колірних поєднань в одязі. Костюми городян і селян.

Мальовничість тканин. Прикраси. Вплив іспанського костюма в середині XVI ст. Елементи каркасної конструкції в жіночому одязі. Поява перебільшених обсягів в 70-80-і роки. свідоме порушення природних пропорцій. Прагнення до спрощення чоловічого костюма. Релігійні війни і їх вплив на стиль чоловічого костюма. Головні убори, зачіски; взуття. Аксесуари (віяла, рукавички, годинник, маски).

Іспанія. Соціально-економічні особливості феодалізму в Іспанії. Вплив 17 - вікового арабського панування. Реконкіста. Іспанська абсолютизм і культура того часу. Своєрідність естетичного ідеалу, його подвійність - підпорядкування придворному етикету і нормам церковної моралі. Суперечливий характер іспанської культури і його прояви в архітектурі і костюмі. Велика роль декоративного орнаменту. Інтер'єр. залежність форм меблів від архітектури. Масивність, ваговитість меблів, її конструктивність. Елементи готики і

мавританського стилю в оформленні меблів. Переважання темних відтінків дерева, різноманіття декору.

Іспанська мода як відображення манірності, придворного етикету і релігійного аскетизму. Графічність одягу. Схематизм конструкції. Підпорядкування декору основним конструктивним лініях. Каркасна одяг. Тканини. Переважання чорного кольору. Різноманітність обробки (золота вишивка, дорогоцінні камені, білі коміри). Станові відмінності в костюмі. Вплив придворного костюма на стиль міського одягу. Головні убори, зачіски. Прикраси. Взуття. Вплив іспанської моди на костюм європейських країн.

РОЗДІЛ IV. ІСТОРІЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КОСТЮМУ XIX-XX СТ.

Тема 9. Історія матеріальної культури Франції XVIII ст. Костюм періоду Французької революції.

Особливості державного та економічного устрою Франції XVIII ст. Останній етап розвитку абсолютизму. Французька культура, її класовий характер. Аристократична культура і стиль рококо. Ідеалізація штучності, манірності, витонченості; крижкості. Інтер'єр рококо (відмова від прямих ліній, дрібність деталей, екзотичні матеріали). Світлий колорит, позолота, дзеркала. Матеріали для меблів: палісандр, горіх, рожеве дерево. Оббивка. Фарфор, його місце в інтер'єрі.

Вплив Франції на європейську культуру. Класицизм як провідний стиль в культурі і мистецтві другої половини XVIII ст., вираження ідей патріотизму.

Костюм першої половини XVIII ст. - «сукні Вато», їх м'якість, легкість і рухливість. Бляклість колориту. принципова зміна крою та силуету костюма. Зближення силуетів чоловічого і жіночого костюмів - вузькі плечі, тонка талія, округлі лінія стегон, маленькі зачіски. Аксесуари (годинник, кільця, табакерки, браслети, віяла, муфти). Взуття.

Костюм дрібної буржуазії і ремісників як спрощений костюм знаті (недорогі тканини темних тонів).

Костюм другої половини XVIII ст. «Поезія рококо» в жіночому костюмі. Збільшення криноліну. Ускладнення силуету і декору. Контраст обсягів; композиційна роль перуки.

Історичне значення Французької революції 1789 р Французька культура цього періоду. Нові естетичні ідеали. Класицизм як провідний стиль часу. Використання античних форм в інтер'єрі та меблів. Античні емблеми, елементи революційної символіки в оформленні інтер'єрів і меблів.

Вплив революції на костюм: процес демократизації одягу. Костюм як відображення політичних поглядів і політичної боротьби. Парадні костюми роялістів; демократизм, простота якобінців; англійські тенденції в одязі республіканців.

Елементи народного одягу в костюмі санкюлотів. Швидка зміна моди як відгук на політичні події. Революційна символіка в костюмах. Зачіски та головні убори. Взуття. Аксесуари. "Золота молодь". Вплив «неймовірних» на розвиток моди.

Класицизм костюмів періоду Директорії (1795-1799). Англійська лінія в костюмі кінця 90-х років. Вплив післяреволюційної моди на одяг всіх європейських країн.

Тема 10. Стиль ампір та естетика романтизму в костюмі.

Бурхливий розвиток промисловості та зміна соціальної структури суспільства. Формування буржуазного побуту. Заміна аристократичної моди буржуазної. Процес створення єдиного європейського костюма. Пріоритет Франції як законодавиці моди в Європі.

Стиль ампір (1804-1815) як єдиний стиль в мистецтві і костюмі початку XIX в. Застосування в інтер'єрі архітектурних елементів римської античності (факели, урни, грифони, вінки). Наслідування формам римських зразків. Матеріали - червоне дерево, бронза, світле дерево з позолотою.

Нові конструктивні і естетичні принципи в костюмі. Різниця розвитку форм чоловічого та жіночого одягу. Парадний костюм. Костюм «ділової

людини». Англійські смаки в чоловічому одязі. Антична лінія в жіночому костюмі. Нові тканини і колірні поєднання. Головні убори, зачіски. Взуття. Прикраси (камеї, діадеми, перли, кільця, браслети, кольє).

Романтизм як художній напрям в європейській культурі 20-30-х років. Естетика романтизму. Ідеал романтичної особистості і його Відображення в літературі. Стиль бідермайер, його застосування в інтер'єрі та меблів. Інтимність, зручність, простота форм меблів. Оббивка - репс і ситець. Захоплення Середньовіччям в оформленні інтер'єру в 40-х роках; використання готичних елементів у меблів. Переважання темного дерева. Імітація східних стилів.

Конструктивні особливості костюма романтизму, новий силует і співвідношення пропорцій. Своєрідність колірної гами.

Зачіска і головні убори. Взуття. Прикраси і доповнення. Період фешенеблей (1840-1850). Новий світський ідеал. Журнали мод. Зміни в конструкції костюма. Ідея жіночої емансипації і жіноча мода. Семантика кольору в одязі. Нові тканини. Зачіски та головні убори. Взуття. Доповнення (рукавички, муфти, шалі, штучні квіти). Регламентація типів сукні.

Тема 11. Розвиток стилю модерн. «Російські сезони Дягілєва».

Історична характеристика ХХ ст. Розвиток стилю модерн як вираз соціальних, економічних, філософських і естетичних особливостей епохи. Художня промисловість та архітектура модерну. Особняк стилю модерн, єдність інтер'єру та меблів. Просторове рішення особняка. Складність, вишуканість форм, бляклий колорит.

Відродження народного мистецтва у виробництві нового стилю меблів.

Модний ідеал, виражений в літературі.

Стиль жіночого костюма-модерн. Вигнутий силует. Велика кількість прикрас (Вишивка шовком, бісером, мережива, аплікації). Парадні сукні. Великі капелюхи. Діловий костюм як прояв емансипації жінок (спідниці,

блузки, костюми). Елементи чоловічої моди в жіночому одязі (жакети, пальто, капелюхи). Спортивні костюми. Зачіски, головні убори. Взуття.

Вплив англійської моди на чоловічий костюм кінця XIX - початку XX ст.

Смокінг як новий вид парадного туалету. Демократизація чоловічого костюма. Простота і зручність (піджак). Спортивний одяг. Головні убори (казанки, Катон). Взуття. Аксесуари (Тростину, монокль, рукавички).

1910-і роки. Подальший розвиток стилю модерн в архітектурі, декоративному мистецтві і костюмі. Нові матеріали (скло, смальта, майоліка, кераміка).

«Російські сезони» С. Дягілева. Вплив декорацій Л.Бакста на матеріальну культуру Західної Європи. Грецький і східний елементи в одязі (тюрбан, манто, "япошка").

Вишуканість колориту. Тканини м'яких фактур. Діяльність Ворта, Дусі, Покена. Незмінність чоловічих форм чоловічого одягу. Строгість англійського ділового костюма.

РОЗДІЛ V. ІСТОРІЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КОСТЮМУ УКРАЇНИ

Тема 12. Еволюція українського костюму, національні традиції.

Костюм і національна культура народу. Вплив костюма на стилістичні особливості народної хореографії. Створення сценічного костюма на основі національного. Український народний костюм по етнографічним районам. Вплив сусідніх держав на його формування.

Формування у студентів любові до національної культури. Регіональні особливості трансформування народного одягу в сценічний костюм; добір хореографічної лексики відповідно до костюма.

Побутовий устрій населення регіонів України; культурні взаємозв'язки та їх вплив на формування народного одягу українців; етапи формування українського національного костюма; регіональні особливості

трансформування народного одягу в сценічний костюм; взаємозв'язок танцювальної лексики та костюма. Створення сучасного стилізованого сценічного українського костюма.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАННЯ

Назви тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	У тому числі:			Усього	У тому числі:		
		л.	п.	с. р.		л.	п.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Розділ I. Історія матеріальної культури та костюму Стародавнього та Античного світу								
Тема 1. Введення в дисципліну «Історія костюму та побуту». Цілі та завдання. Одяг як життєво-побутова необхідність людини.	8	4		4	7	1	-	6
Тема 2. Матеріальна культура стародавнього світу (Ассирія, Стародавній Єгипет)	8	4		4	7	1	-	6
Тема 3. Побут та костюм античності (Греція, Рим).	8	2	2	4	11	1	-	10
Розділ II. Історія матеріальної культури та костюму Середньовіччя								
Тема 4. Матеріальна культура Візантії.	8	2	2	4	11	1	-	10
Тема 5. Епоха Середньовіччя. Європейський костюм IX-XVI ст.	8	2	2	4	12	1	1	10
Тема 6. Характерні ознаки періоду Київської Русі.	8	2	2	4	11	1	-	10
Розділ III. Історія матеріальної культури та костюму Відродження								
Тема 7. Історія західноєвропейської культури та Відродження (Італія, Англія).	10	4	2	4	11	1	-	10
Тема 8. Костюм Франції та Іспанії.	10	4	2	4	12	1	1	10
Розділ IV. Історія матеріальної культури та костюму XIX-XX ст.								
Тема 9. Історія матеріальної культури Франції XVIII ст. Костюм періоду Французької революції	14	4	2	8	9	1	-	8
Тема 10. Стиль ампір та естетика	14	4	2	8	9	1	-	8

романтизму в костюмі.								
Тема 11. Розвиток стилю модерн, «Російські сезони Дягілєва».	14	4	2	8	9	1	-	8
Розділ V. Історія матеріальної культури та костюму України								
Тема 12. Еволюція українського костюму, національні традиції.	10	4	2	4	11	1	-	10
Усього годин	120	40	20	60	120	12	2	106

Консультація – 2 год. (заочна форма)

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д. ф.	з. ф.
1	Костюм та побут Стародавньої Греції та Стародавнього Риму	2	-
2	Костюм Візантії.	2	-
4	Мистецтво Київської Русі.	2	1
5	Раннє Відродження. Костюм та побут	2	-
6	Північне мистецтво перед та в періоді Відродження	2	-
7	Романтизм: естетичний вплив на матеріальну культуру.	2	-
8	Костюм XVIII ст.	2	1
9	Модерн.	4	-
10	Український костюм.	2	-
РАЗОМ		20	2

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д. ф.	з. ф.
1	Еволюція матеріальної культури, значення костюму. Первісне мистецтво.	4	6
2	Костюм та побут Стародавнього Єгипту.	4	6
3	Вплив матеріальної культури Стародавньої Греції та Стародавнього Риму на світову культуру.	4	10
4	Костюм Візантії.	4	10
5	Матеріальна культура Київської Русі.	4	10

6	Відродження. Костюм Франції та Іспанії	4	10
7	Костюм Англії, Італії XVII-XVIII ст.	4	10
8	Прояв стилів бароко, рококо та ампіру в костюмі	4	10
9	Революції та їх вплив на матеріальну культуру.	8	8
10	Костюм та побут на зламі XIX-XX ст.	8	8
11	Модерн в костюмі. «Російські сезони Дягілева».	8	8
12	Особливості українського костюму, його місце в світовій матеріальній культурі.	4	10
	РАЗОМ	60	106

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У навчальному процесі опанування дисципліни використовуються різноманітні методи на основі таких засад:

- 1) за джерелом знань: словесні, наочні, практичні;
- 2) за відповідним етапом навчання: підготовка до вивчення нового матеріалу, вивчення нового матеріалу, закріплення, контроль і оцінка;
- 3) за способом керівництва навчальною діяльністю: пояснення педагога, самостійна робота студентів;
- 4) за логікою навчального процесу: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні;
- 5) за дидактичною метою: організація навчальної діяльності, стимулювання й релаксація, контроль і оцінка;
- 6) за характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, проблемного викладення, частково-пошукові, дослідницькі.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1	Знати та критично осмислювати концептуальні наукові теорії, принципи і методи формування костюму та особливості застосування	Лекції, практичні заняття	Опитування, перевірка практичних завдань	20%

	елементів побуту в хореографічному мистецтві та демонструвати на практиці їх застосовувати.			
2	Вміти розв'язувати складні непередбачувані задачі і проблеми у сфері хореографічного мистецтва, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних) щодо костюму та побуту, вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів	Лекції, практичні заняття	Опитування, перевірка практичних завдань	20%
3	Комунікація. Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі хореографічного мистецтва. Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію.	Лекції, практичні заняття	Опитування, перевірка практичних завдань	30%
4	Автономність та відповідальність Управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах. Відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та груп осіб. Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності.	Лекції, практичні заняття	Опитування, перевірка практичних завдань	30%

Згідно з освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів згаданої навчальної дисципліни загальні компетентності передбачають:

- уміння аргументувати власну позицію (40%);
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (30%);

- навички використання інформаційно-комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу інформації з різних джерел та прийняття рішень (30%).

9. СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ІЗ ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання, згідно з освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів згаданої навчальної дисципліни, включають:

- використовувати фахову термінологію, обговорювати факти та фахові матеріали зрозумілою і чіткою мовою, застосовувати це в презентаціях, курсових роботах.;
- відповідально та свідомо ставитися до виконуваної роботи, самостійно приймати рішення, досягати поставленої мети з дотриманням вимог професійної етики.
- - вміти адекватно сприймати критику і знаходити відповідні шляхи реагування на неї, критично оцінювати власну діяльність та її результати;
- вміти адекватно оцінювати нову ситуацію та здійснювати пошук можливостей до адаптації та дії в нових умовах. Вміти виявляти, ставити та вирішувати проблеми, аналізувати проблемні ситуації й приймати обґрунтовані рішення для їх розв'язання;
- обирати, аналізувати та інтерпретувати художній твір для показу, самостійно обирати критерії для його оцінки;
- вміти здійснювати спілкування в діалоговому режимі з широкою професійною та науковою спільнотою та громадськістю в галузі сценічного мистецтва;
- створювати власний авторський продукт у різних видах і жанрах хореографічного мистецтва з використанням автентичних вітчизняних

матеріалів. Вміти відповідними художніми засобами відтворювати креативний задум при реалізації сценічного твору (проекту);

- демонструвати володіння методами виконання фахових дисциплін. Здатність до особистісно-професійного лідерства та успіху;
- здатність вивчати та використовувати історичний досвід світових мистецьких практик;
- вміти аналізувати актуальний стан та тенденції розвитку сучасного костюму та побуту.

10.СХЕМА ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ

10.1. Форми оцінювання здобувачів вищої освіти:

Практичні	Самостійна робота	Залік
40 (максимум)	30 (максимум)	30

Семестрове оцінювання:

Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу. Перевірка знань здобувачів вищої освіти проводиться за допомогою усного опитування, а також за результатами виконання завдань на практичних заняттях, підготовки рефератів, повідомлень та презентацій з запропонованої теми. Загальна максимальна сума – 70 балів.

<u>Змістовий розділ 1</u>		<u>Змістовий розділ 2</u>		Підсумков а робота / залік
40 залікових балів (максимум)		30 залікових балів (максимум)		
Самостійна робота 20 (максимум)	Контрольна робота 4 x 5 = 20 (максимум)	Самостійна робота 10 (максимум)	Контрольна робота 4 x 5 =20 (максимум)	30 (максимум)

Підсумкове оцінювання навчальної дисципліни «Історія костюму та побуту» здійснюється за 100-бальною шкалою (де 30 балів підсумковий контроль – залік).

- форма проведення заліку – усні відповіді на два теоретичних питання та одне практичне завдання (по 10 балів за кожне питання);
- мінімальний пороговий рівень заліку, за яким залік вважається складеним – 18 балів.

Умови допуску до підсумкового екзамену:

- Відсутність заборгованості з практичних занять;
- Підготовка і своєчасна здача мультимедійних презентацій;
- Позитивні бали за практичні та самостійні роботи.

10.2. Організація оцінювання.

Організація оцінювання з навчальної дисципліни «Історія костюму та побуту» здійснюється протягом семестру, а саме, під час проведення лекційних і практичних занять. Опитування проводяться під час лекційних занять, презентації розглядаються на практичних заняттях.

Критеріями оцінювання відповіді здобувача вищої освіти під час заліку є:

- повнота розкриття питання – 6 балів;
- логіка викладання – 6 балів;
- використання основної і додаткової літератури – 6 балів;
- аналітичні міркування, вміння роботи висновки – 6 балів;
- уміння пов'язати теорію й практику – 6 балів.

Максимум за залік – 30 балів.

Оцінювання самостійної роботи й активності на практичних заняттях здійснюється за такими критеріями:

- розуміння, ступень засвоєння теорії та методології розглянутих проблем;
- ступень засвоєння фактичного навчального матеріалу;
- ознайомлення з базовою та додатковою рекомендованою літературою;
- уміння поєднати теорію з практикою при розгляді конкретних ситуацій, розв'язання завдань для самостійного опрацювання;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу при виступах в аудиторії, уміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Критеріями *практичних завдань* здобувача вищої освіти є:

- глибоке розкриття проблеми, усі завдання виконані – 5 балів;
- тема розкрита неповно / не всі завдання виконані – 3 бали;
- завдання основного матеріалу не глибокі, відповідає мінімальним критеріям – 1 бал.

При оцінюванні практичних завдань до уваги приймається своєчасність здачі виконаних завдань викладачу за мінімальним критерієм – 1 бал.

10.3. Шкала відповідності оцінок (згідно з «Положення про організацію освітнього процесу ДП «Київський хореографічний коледж»)

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка ЕСТ S	Оцінки за національною шкалою	Оцінки за національною шкалою	
			Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	5 (відмінно) (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	5 (відмінно)	зараховано
82-89	B	4 (дуже добре) (вище середнього рівня з кількома помилками)	4 (добре)	

74-81	C	4 (добре) (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)		
64-73	D	3 (задовільно) (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	3 (задовільно)	
60-63	E	3 (достатньо) (виконання задовольняє мінімальним критеріям)		
35-59	FX	2 (незадовільно) з можливістю перездачі	2 (незадовільно)	Не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	2 (незадовільно) з обов'язковим повторним курсом	2 (незадовільно)	

Критерії оцінки знань студентів

«Відмінно» – повна, логічна, аргументована, проілюстрована прикладами відповідь, яка свідчить про самостійність мислення студента, міцне засвоєння ним навчального матеріалу, вміння пов'язати його з практикою, робити узагальнення та висновки. Чітке визначення студентом основних понять і категорій філософії, студент вільно і творчо володіє матеріалом, визначеним програмою, має діалектичне мислення, аргументовано, науково аналізує філософські проблеми, об'єктивно оцінює досягнення філософської науки та її вплив на розвиток та формування світогляду епохи та майбутнього. Вміє використовувати різноманітні джерела знань, вміє застосовувати знання при вирішенні професійних питань. Уміє вдаватися до діалогу, доводити власну громадську та світоглядну позицію. Виконав 100% обсяг самостійної роботи. Брав участь у семінарах, підготував і захистив реферат. За підсумками тестування правильно відповідає на 90 – 100% питань.

«Добре» - студент добре володіє матеріалом, але має незначні ускладнення при відповіді, потребує незначної допомоги викладача при виборі напрямку відповіді та допускає незначні помилки, неточну аргументацію. Оцінювання подій, ідей, досягнень філософської думки більш емоційне, ніж наук. Виконав 100% обсягу самостійної роботи. Брав участь у семінарах,

підготував і захистив реферат. За підсумками тестування правильно відповідає на 70 – 89% питань.

«Задовільно» - студент користується лише окремими знаннями дисципліни, порушує логіку відповіді, відповідь недостатньо самостійна, допускаються суттєві помилки в знаннях та поясненні питань дисципліни, мова спрощена, оцінювання досягнень філософської думки лише емоційне, ніж наукове. Викладач постійно коректує відповідь студента. Студенту важко підтримувати бесіду, не вистачає доказів для обґрунтування власного погляду. Виконав не менше 70% самостійної роботи. За підсумками тестування правильно відповідає 50 -69% питань.

«Незадовільно» - студент не володіє необхідними знаннями, не володіє практичними навичками дисципліни. Виконав менше 50 % самостійної роботи. За підсумками тестування правильно відповідає 0 – 49 %питань.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Захаржевская Р. В. История костюма: От античности до современности. 3-е изд., доп. / Р. В. Захаржевская. – М. : Рипол Классик, 2005. – 288 с.
2. Звичаї нашого народу: етнограф. нарис / О. Воропай. - Мюнхен : Українське видавництво, 1958.
3. Каминская Н. М. История костюма. Учебное пособие для средн. спец. учеб. заведений швейной пром-сти. М., Легкая индустрия, 1977. - 128 с.
4. Киреева Е.В. История костюма. Европейский костюм от античности до XX в. Учебное пособие. – Москва: Просвещение, 1970. – 165 с.
5. Косміна О. Традиційне вбрання українців / О. Ю. Косміна. – К. : Балтія-Друк, 2008. – 160 с.
6. Коуэлл Ф. Древний Рим. Быт, религия, культура (пер. О. Д. Сидорова). Центрполиграф, 2011. – 290стр.
7. Мировое искусство. Мастера Северного Возрождения.- Спб.:СЗКЭО «Кристалл, - М.: “Оникс», 2006. - 176 с.

8. Ніколаєва Т. Історія українського костюма / Т. Ніколаєва. – К. : Либідь, 1996. – 176 с.
9. Пастернак М.В. История костюма и быта. Раннее Средневековье. Изд. Астра-медиа, М.-2009.
10. Романенкова Ю. Історія пластичних мистецтв. – К.НАУ, 2008. - 376 с.
11. Шевнюк О. Л. Історія костюма / О.Л. Шевнюк. – К. : Знання-прес, 2008. – 375с., 32 с. кольор. іл.

Додаткова:

1. Античное наследие в культуре Возрождения. – М.: Наука, 1984. - 285 с.
2. Бенуа А. История живописи всех времен и народов. - Т.3. - Спб.: Издательский дом «Нева», 2004. - 512 с.
3. Бирюкова Н. История архитектуры: Учеб. пособие. - М.:ИНФА-М, 2007. - 367 с.
4. Блохина И. В. Всемирная история костюма, моды и стиля / И. В. Блохина. – Минск : Харвест, 2007. – 400 с.
5. Бурнгардт Я. Культура Италии в эпоху Возрождения/. – Смоленск: Русич, 2002. - 448 с.
6. Верман К. История искусства всех времен и народов. – В 3-х тт. – М.: Астрель, 2001.
7. Весільні звичаї та обряди на Україні: Історико-етнографічне дослідження/ АН УРСР. Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського; відп. ред. М. М. Пазяк.— К. : Наук, думка, 1988.—192 с.: іл.
8. Винничук Л. Люди, нравы, обычаи Древней Греции и Рима. – М. Высшая школа, 1988. - 496 с.
9. Виппер Б. Искусство Древней Греции. – М.: Наука, 1972. - 436 с.
10. Власов В. Иллюстрированный художественный словарь. – СПб.: АО «Икар», 1993. - 272 с.
11. Воронина Т., Искусство Возрождения в Нидерландах, Франции, Англии. Памятники мирового искусства. – М.: Искусство, 1994. - 144 с., ил.
12. Всеобщая история искусств. – В 6-и тт. – М.: Искусство, 1960-1965.

13. Гарэн Э. Проблемы итальянского Возрождения. - М.: Прогресс, 1986. - 393 с.
14. Герман М. Модернизм. - СПб.: Азбука-классика, 2008. - 480 с.
15. Забалуева Т. История искусств. Учебник для ВУЗов. - М.: Искусство, 2013. - 128 с.
16. Искусство XX века//Малая история искусств. - М.: Искусство, 1991. - 303с.
17. Каптерева Т. Искусство Франции XVII века. - М.: Искусство, 1969. - 224с.
18. Керам К. Боги. Гробницы. Ученые. Роман археологии. - СПб.: Совместно с издательством «Нижегородская ярмарка», 1994. - 367 с.
19. Кинк Х. Как строились египетские пирамиды. - М.: Наука, 1967. - 112 с.
20. Кленгель-Брандт Э. Древний Вавилон. - Смоленск: Русич, 2001. - 368 с.
21. Косарева Е.А. Мода. XXвек. Развитие модных форм костюма / С. - Петерб. Гос. ин-т технологии и дизайна, Сев. -Зап. ин-т печати, 2006.
22. Лихачева В. Искусство Византии IV-XV веков. - Л.: Искусство, 1986. - 310 с.
23. Любимов Л Искусство Западной Европы. - М.: Просвещение, 1976. - 319с.
24. Матье М. Искусство Древнего Египта. - М.: Искусство, 1970. - 197 с.
25. Миллер Дж. Модерн. - М.:Астрель, 2005. - 240 с.
26. Мириманов В. Малая история искусств: Первобытное и традиционное искусство. - М.: Искусство, 1973. - 320 с.
27. Мировое искусство. Сюрреализм. Сост. И. Мосин. - СПб.: СЗКЭО «Кристалл». - М.: ОНИКС, 2006. - 224 с.
28. Мифы Древней Греции. Сост. И.Яворская. - К.: Муза, 1993. - 250 с.
29. Міф, символ, орнамент: історія, символіка та композиція укр. орнаментики : [метод. посіб.] / Олександр Босий ; Кіровогр. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, Нац. музей архіт. та побуту України. - Вінниця : Данилюк В. Г., 2011. - 119 с.

30. Муратов П. Образы Италии. – М.: Республика, 1994. - 589 с.
31. На весілля з рушниками: традиції і сучасність / Є. І. Антонова. - Донецьк : Донбас, 2011. - 120, [24] с.
32. Петрусеви́ч Н. Искусство Франции XV – XVI веков. – Л.: Искусство, 1973. - 223 с.
33. Поло де Болье, М-А. П. Средневековая Франция. - М.:Вече, 2014. - 384 с.
34. Пономарева Т. Итальянская живопись начала XVI века. - М.: Белый город, 2008. – 128 с.
35. Раздольская В. Европейское искусство XIX века. – СПб.: Азбука-классика, 2009. – 368 с.
36. Руа Ж.-Ж. История рыцарства. – М.: Алетейа, 2001. - 242 с.
37. Северное Возрождение. Художественные направления и стили. – М.: Олма медиа групп, 2009. - 128 с.
38. Семенов В. Первобытное искусство. – СПб.: Азбука-классика, 2008. - 592с.
39. Словарь античности. – М.: Прогресс, 1989. - 704 с.
40. Смирнова И. Искусство Италии конца XIII – XV веков. – М.: Искусство, 1987. – 145 с.+ил.
41. Соколова Т. Очерки по истории художественной мебели XV-XIX 26 вв. М., 1967.
42. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково- обрядової культури українців: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / В. К. Борисенко ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К. : Унісерв, 2000. - 190 с.
43. Український стрій: навч. посіб. для вищих і серед. навч. закл. / М. С. Білан, Г. Г. Стельмащук ; Інститут народознавства НАН України, Львівська академія мистецтв. Науково-дослідний центр. - Л. : Фенікс, 2000. - 328 с.